

Μνήμη
Χρίστου Θ. Κρικώνη
Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ
Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δημητρίου Ἰω. Τσιανικλίδη*

Ὁ Ὁμότιμος Καθηγητὴς Χρῖστος Θωμᾶ Κρικώνης ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν τὴν 19η Μαρτίου ἐ.ἔ. στὴ Θεσσαλονίκη, σὲ ἡλικία 86 ἐτῶν, πλήρης σχεδὸν ἡμερῶν. Γεννήθηκε στὸ Ἄγναντερὸ Καρδίτσας τὴν 4η Ὀκτωβρίου 1934 καὶ ὑπῆρξε τὸ ἕβδομο τέκνο πολυμελοῦς (9μελοῦς) οἰκογενείας τοῦ ἱερέως Θωμᾶ καὶ τῆς Στυλιανῆς. Ὑπῆρέτησε ἐπὶ τρία ἔτη ὡς ἔφεδρος ἀξιωματικὸς στὴν Ἀεροπορία. Νυμφεύθηκε τὴ Μαρία Συρτούδη, φιλόλογο καθηγήτρια, καὶ ὑπῆρξε πατέρας δύο τέκνων καὶ τεσσάρων ἐγγονῶν. Ὁλοκλήρωσε τὸ Γυμνάσιο Τρικάλων (1947-1953) καὶ ἀκολούθως κατέστη πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς (1953-1957) καὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς (1967-1970) τοῦ Α.Π.Θ. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης (Πατερικὴ καὶ Βιβλικὴ Θεολογία), καθὼς καὶ στὸ Λονδίνο στὸ King's College (1965-1967, Ἱστορία, Φιλολογία καὶ Θεολογία Πατέρων) καὶ Birbeck College (1981-1982). Τὸ 1972 ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης. Ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ συνεργάτης τῶν διαπρεπῶν καὶ διασήμων Ἑγγλῶν Καθηγητῶν D. M. Nicol καὶ R. Browning. Ἀκόμη σπούδασε καὶ στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Π.Θ., τῆς ὁποίας ὑπῆρξε τελειόφοιτος.

Ἀνδρώθηκε σὲ ἓνα ἐκκλησιαστικὸ περιβάλλον ὡς γόνος λευϊτικῆς οἰκογενείας καὶ διέπρεψε ὡς ἐρευνητῆς, συγγραφέας καὶ καθηγητῆς

* Ὁ Δημήτριος Ἰω. Τσιανικλίδης εἶναι διδάκτωρ Θεολογίας καὶ Νομικός.

στή Θεολογική Σχολή τοῦ Α.Π.Θ. σὸ γνωστικὸ ἀντικείμενο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας, Πατρολογίας καὶ Ἑρμηνείας Πατερικῶν Κειμένων. Ἐπίσης δίδαξε σὲ διάφορες ἀνώτατες στρατιωτικῆς σχολές, ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ φορεῖς. Ἡ σταδιοδρομία του, μετὰ ἀπὸ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν ἐπιτυχῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν του, ἦταν ἄρρηκτα δεμένη μὲ τὰ πατερικὰ συγγράμματα. Τόσο στὶς πανεπιστημιακῆς του παραδόσεις ὅσο καὶ τὶς ὁμιλίες του, ἀλλὰ καὶ τὶς διαλέξεις του, ἐρμήνευε μὲ τρόπο ὑποδειγματικὸ τὶς μεγάλες θεολογικῆς ἀλήθειες. Στὴ Θεσσαλονίκη προσέφερε τὸν πλοῦτο τῶν γνώσεών του μὲ σύνεση, σοφία καὶ κρίση, ἀλλὰ καὶ μὲ πληρότητα καὶ ἀντικειμενικότητα. Ἡ προσφορά του αὐτὴ καταγράφεται σὲ τρία πεδία: κατὰ πρῶτον ὑπογραμμίζουμε τὸ ἄριστο διδακτικὸ του ἔργο, κατὰ δευτέρον μνημονεύουμε τὴ νηφάλια κριτικὴ του σκέψη καὶ παράλληλη συγγραφικὴ του δράση καὶ κατὰ τρίτον ἀναφέρουμε τὴ διοικητικὴ του πείρα στὴν ἀνώτατη παιδεία, καθὼς καὶ σὲ ἄλλους φορεῖς.

Ὁ Πατρολόγος καὶ Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Α.Π.Θ. Χρ. Κρικῶνης ἀνήλθε εὐδοκίμως –μέσα ἀπὸ τὴ διαδικασία τῶν κρίσεων– ὅλη τὴ θεσμοθετημένη κλίμακα τῆς πανεπιστημιακῆς ἱεραρχίας (Βοηθός, Ἐπιμελητής, Λέκτωρ, Ἐπίκουρος, Ἀναπληρωτὴς καὶ Καθηγητής) ἀπὸ τοῦ ἔτους 1962 μέχρι τῆς ἀφυπηρητήσεώς του στὶς 31 Αὐγούστου 2002. Ἡ προσφορά του στὸν χῶρο τῆς ἀκαδημαϊκῆς Θεολογίας ὑπῆρξε συνεχῆς, δίδοντας διαλέξεις σὲ διάφορες πόλεις ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος καὶ συμμετέχοντας ἀκόμη σὲ συνέδρια, μεταπτυχιακὰ προγράμματα καὶ σὲ ποικίλες ἀξιόλογες δραστηριότητες ἐπὶ θεμάτων τῆς ειδικότητάς του. Συμμετείχε ἐπίσης σὲ ἐπιτροπές τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σὲ διαχριστιανικῆς καὶ ὀρθόδοξης συναντήσεις. Διετέλεσε προσέτι Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ Διευθυντὴς Τομέως τοῦ ἰδίου Τμήματος, καθὼς καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Θεολόγων Βορείου Ἑλλάδος, ἐνῶ παράλληλα ὑπῆρξε ἐπιστημονικὸς ὑπεύθυνος καὶ συντονιστὴς τοῦ «Ἀνοικτοῦ Πανεπιστημίου» τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης, καθὼς καὶ μέλος πολλῶν ἄλλων Ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν, Διοικητικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων καὶ Ἐπιστημονικῶν Ἰδρυμάτων.

Διεκρίνετο γιὰ τὴν εὐγένεια καὶ τὴ λεπτότητα τῶν τρόπων του. Ἦταν εὐπροσῆγορος καὶ μειλίχιος πρὸς ὅλους. Ἄνθρωπος δραστήριος καὶ

δημιουργικός, με πίστη στις έλληνορθόδοξες παραδόσεις, συνέβαλε με τις ιδέες του και τὸ ἐν γένει ἐπιστημονικὸ καὶ κοινωνικὸ του ἔργο στὴν περιφρούρηση καὶ προστασία τῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὴ διεκδίκηση τῶν ἐκπαιδευτικῶν προνομίων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ὅρισμένες ἀπὸ τις πρωτοβουλίες καὶ τις προτάσεις του, οἱ ὁποῖες ὑλοποιήθηκαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, ἦταν: ἡ μετονομασία τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς σὲ Τμήμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας, ἡ ἀνέγερση Πανεπιστημιακοῦ Ναοῦ στὸν χῶρο τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ ἑορτασμός τῶν 50 χρόνων τῆς ἱστορίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης κ.ἄ. Τιμήθηκε με τὸ ὄφρῆκιο τοῦ Ἄρχοντος ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ἀκόμη ἔλαβε ὡς τιμητικὲς διακρίσεις τὸν «Χρυσοῦν Σταυρόν» τοῦ παρασῆμου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸν «Χρυσοῦν Σταυρόν» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, καθὼς καὶ ἄλλους τιμητικοὺς ἐπαίνους καὶ διακρίσεις ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας, τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἰδρύματα.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ καθιστᾶ αἰῶνια τὴ μνήμη τοῦ Χρ. Κρικιώνη εἶναι τὸ πολὺπλευρο, συνθετικὸ καὶ συλλεκτικὸ συγγραφικὸ του ἔργο, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἐπιστημονικὴ πληρότητα καὶ καλύπτει τις αὐστηρὲς προδιαγραφὰς τῆς συστηματικῆς ἔρευνας. Τὰ συγγράμματά του ἀναδεικνύουν με σεβασμὸ καὶ ἰδιαίτερη εὐαισθησία τις μεγάλες χριστιανικὲς διδαχὲς. Ὡς ἐμβριθῆς γνώστης τῆς θύραθεν παιδείας καὶ ὀρθοῦς μελετητῆς τῆς Πατερικῆς Θεολογίας καὶ Ἑρμηνευτικῆς, χειρίζεται με τρόπο ἀριστοτεχνικὸ ὅλες τις μορφὲς καὶ δομὲς τοῦ γραπτοῦ ἑλληνικοῦ λόγου, ὥστε τὸ συγγραφικὸ του ἔργο νὰ ἀγκαλιάζει ὅλες τις κοινωνικὲς ομάδες, πέρα ἀπὸ μορφωτικὲς καὶ ἡλικιακὲς διακρίσεις, καθὼς καὶ νὰ βρίσκει ἀπήχηση σὲ ὁλόκληρο τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας μας. Μὲ πνευματικὰ ἐφόδια τὴ λιπαρὰ φιλοσοφικὴ παιδεία καὶ τὴν ἄρτια θεολογικὴ κατάρτισή του, συνέγραψε με ἀκρίβεια καὶ δεξιότητα βιβλία, τὰ ὁποῖα παραμένουν χρηστικὰ καὶ ὑπεύθυνα ἀλλὰ παράλληλα καὶ ἐπιστημονικὰ ἐργαλεῖα, φανερώνοντας τὴ μεθοδικὴ ἐργασία του, γεμάτα θεολογικὴ γνώση, λυρισμὸ, λογοτεχνικὴ χάρη καὶ παραστατικὸτητα. Τὸ ἔργο του, τὸ ὁποῖο μᾶς κληροδότησε ὡς πνευματικὴ παρακαταθήκη, ταξινομεῖται σὲ παρακάτω ἐπιμέρους ἐνότητες:

- Βιβλία – Συστηματικά Έγχειρίδια. Αναφερόμαστε στα 8 διδακτικά από τα 19 και πλέον βιβλία του.
- Κριτικά – Γραμματολογικά. Αφορά κριτικές εκδόσεις πατερικών έργων από ανέκδοτα χειρόγραφα.
- Μεταφραστικά. Πρόκειται για μεταφράσεις πατερικών έργων στη νεοελληνική γλώσσα.
- Θεολογικά – Γραμματολογικά – Μαρτυρολογικά – Έκκλησιολογικά – Πνευματικά – Φιλοσοφικά. Αναφερόμαστε στο τετράτομο όγκωδες έργο *Πατερικά Μελετήματα* του μακαριστού Καθηγητού.
- Άγιολογικές Άφηγήσεις. Ο Χρ. Κρικώνης υπήρξε καινοτόμος στον χώρο της αφήγηματολογίας, αφού είχε ως βασική προϋπόθεση την έρευνητική μεθοδολογία.
- Μοναχισμός. Μνημονεύουμε στην ένότητα αυτή το έργο του: *Ό όρθόδοξος Μοναχισμός, φορέας πνευματικότητας, κοινωνικής προσφοράς και παράγων πολιτισμού ή άρνηση ζωής;*
- «Σειρά Θεολογικών Μελετημάτων». Πρόκειται για μιá σειρά εκδόσεων ιστορικοθεολογικού περιεχομένου.
- Θεολογικός κύκλος του «Άνοιχτού Πανεπιστημίου του Δήμου Θεσσαλονίκης». Ανέλαβε τή διοργάνωση τής λειτουργίας του ως άνω θεολογικού κύκλου και έπιμελήθηκε τήν κατ' έτος έκδοση τών πανεπιστημιακών εισηγήσεων.
- Έγκυκλοπαιδικοί τόμοι ή Τιμητικοί ή Συλλογικοί ή Πρακτικά Συνεδρίων. Αφορά τήν έπιστημονική έπιμέλεια τών ως άνω έκδοτικών έργων, πού είχε ό μακαριστός καθηγητής Χρ. Κρικώνης.
- Βιβλιοπαρουσιάσεις έργων θεολογικού και μη περιεχομένου.
- Άρθρα και δημοσιεύσεις, πού άφορουν πάνω άπό 200 πραγματείες και μελέτες γενικώτερου θεολογικού ενδιαφέροντος και κοινωνικού προβληματισμού. Η άγάπη του Καθηγητού Χρ. Κρικώνη για τή φιλοσοφία και τήν ήθική αλλά και τò ενδιαφέρον του για τὰ μεγάλα σύγχρονα προβλήματα, πού αντιμετώπιζε συνολικά ή κοινωνία μας, άπεικονίζεται στα παραπάνω άρθρα και δημοσιεύσεις του.

Για τήν αντιμετώπιση τών μεγάλων κοινωνικών ζητημάτων τής έποχής μας έξέφραζε τήν πίστη του στις καθάριες βιβλικές πηγές. Ό Χρ. Κρικώνης ως Πατρολόγος, συνδυάζοντας τή βαθειά του

άνθρωπογνωσία με τή συστηματική αξιοποίηση τῶν μηνυμάτων τῶν καιρῶν, ἐνσάρκωνε στὰ συγγράμματά του τοὺς παλμούς καὶ τὰ ὄραματα, τοὺς ἀγῶνες καὶ τὶς ἀγωνίες τῆς ἱστορικῆς πορείας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος. Ἀπέφευγε τὶς ἀκρότητες, παρέμενε ὅμως πιστὸς καὶ ἀφοσιωμένος στὰ δόγματα καὶ στὴ ζῶσα παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας. Τὰ κείμενά του, πλούσια σὲ βιβλιογραφικὲς πηγές, ἐμπνέουν καὶ διδάσκουν δίδοντας πίστη, θάρρος καὶ ἐλπίδα. Τὸ τεράστιο σὲ ποιότητα παραγωγικὸ καὶ καρποφόρο συγγραφικὸ του ἔργο, ποὺ κινεῖται στὸ πλαίσιο τῆς Ὁρθόδοξης Πνευματικότητας, τῆς Νηπτικῆς Γραμματείας καὶ τῆς Πατερικῆς Θεολογίας, ἡ πλούσια βιβλιογραφικὴ του ἀναφορὰ στὸ Μοναχικὸ ἰδεῶδες, ἡ διακριτικὴ προσέγγιση τῶν σύγχρονων προβλημάτων μετὸν μεστὸ θεολογικὸ του λόγο, ἡ δόκιμη καὶ λεπτὴ ἐνασχόλησή του μετὸν ἄρτια γλωσσικὴ διατύπωση, ἡ διοργάνωση ἐπιστημονικῶν θεολογικῶν συνεδρίων, ἡ προσφορά του στοὺς διαφόρους ἐπιστημονικοὺς ἐκκλησιαστικοὺς φορεῖς, καθὼς καὶ ἡ συμμετοχὴ του στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ μετὸν τὶς ἐγκριτες εἰσηγήσεις καὶ ὁμιλίες του ἀνὰ τὶς Ἱερὲς Μητροπόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ σκιαγραφοῦν τὴν προσωπικότητα τοῦ πανεπιστημιακοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐπιστήμονος, ἀλλὰ καὶ κυρίως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἥθους διανοουμένου θεολόγου, τοῦ πεπαιδευμένου, ἐγνωσμένου κύρους ἀκαδημαϊκοῦ διδασκάλου Χρίστου Κρικῶνη. Μετὸν ὑψηλὸ αἶσθημα εὐθύνης καὶ μετὸν μόχθους, ἐπέδειξε ὡς βαθυστόχαστος ἐρευνητὴς ἐπαινετὴ πνευματικὴ καὶ παιδευτικὴ δραστηριότητα, τόσο ἀπὸ τὰ Σπουδαστήρια τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας στὴ Θεσσαλονίκη, ὅσο καὶ ὡς γλαφυρὸς ὁμιλητὴς καὶ ὡς δόκιμος κατηχητὴς, ἀπολαύων τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κοινωνίας. Ὁ ἐπιστημονικὸς θεολογικὸς κόσμος, σὲ ἀναγνώριση τῆς μεγάλης του προσφορᾶς, τοῦ ἀπέδωσε τὸν τίτλο τοῦ Ὁμοτίμου στὴν ὑπ. ἀριθμ.: 286 /15ης Νοεμβρίου 2002 Πράξη τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας.

Κλείνουμε τὴ σύντομη ἐπιμνημόσυνη ἀναφορὰ μας στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ἀκριβοῦ διδασκάλου καὶ ἀγαπητοῦ φίλου Χρ. Κρικῶνη, ὁ ὁποῖος ἀνεχώρησε ὀριστικὰ ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, μετὰ τὰ λόγια τοῦ ἀειμνήστου Ἀκαδημαϊκοῦ Κωνσταντίνου Μπόνη, ὁ ὁποῖος ἔγραφε, σὲ ἐπιστολὴ του τὸ 1985 πρὸς τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Π.Θ., γιὰ

τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ τότε Ἐπικούρου Καθηγητοῦ Χρ. Κρικῶνη τὰ ἐξῆς: «Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου κ. Κρικῶνης ἀπέδειξεν ὅτι κατέχει ἀρτίαν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν καὶ γνωρίζει τὸ δέον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκθέσεως. Ἦδη ἐν τῷ Περιοδικῷ Θεολογία ἐδημοσιεύθη εὐμενῆς βιβλιοκρισία τοῦ μνημονευθέντος ὀγκώδους ἔργου του. Καὶ ὁ ἀνὰ χεῖρας τόμος, ὁ περιλαμβάνων ἱστοριοδογματικὰ ἔργα τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἀποδεικνύει τὸν συγγραφέα Χρ. Κρικῶνην κάτοχον τῶν ἀπαραιτήτων ἐφοδίων ἐπιστημονικῆς συγγραφικῆς δεξιότητος. Εὐχομέθα εὐφορίαν πλείονα ἐν τῷ πεδίῳ τῶν θεολογικῶν διαφερόντων του». Τέλος, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Κ. Μπόνη καταλήγει μὲ τις κάτωθι σκέψεις: «Ἐκρίνα ὅτι θὰ ἡδυνάμην νὰ ἐκφέρω προσωπικὰς κρίσεις τόσον διὰ τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ κ. Κρικῶνη, ὅσον καὶ περὶ τοῦ ἥθους αὐτοῦ. Κατ' ἐμὲ πρόκειται περὶ σεμνοῦ ἀνθρώπου, θεολόγου ἀγνοῦ ὡς πρὸς τὸ ἥθος, πιστοῦ δὲ ὀρθοδόξου, ὡς πρὸς τὸ φρόνημα καὶ συγγραφέως ὠρίμου καὶ δεξιότηχου χειριστοῦ τοῦ καλάμου καὶ πηγαίου ἐρευνητοῦ. Ἐκ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐπαφῶν μου ἀπεκόμισα τὴν ἐντύπωσιν καὶ τὴν βεβαιότητα, ὅτι οὗτος εἶναι καὶ συνεργάσιμος ἐν συναδελφικῷ πνεύματι».

Τοῦ μακαριστοῦ διδασκάλου, συγγραφέως καὶ φίλου Χριστοῦ Κρικῶνη, αἰωνία ἡ μνήμη.